

KLASIKAPLUS.CZ

1. Appka ti žehnej! Nová opera Františka Chaloupky slaví impozantní úspěch

29.06.2024 klasikaplus.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** Antonína; Divadle; Dvořáka; ostravském

"Slovinský režisér Rocc dovedl myšlenkové postuláty Chaloupkovy opery k působivé vizuální a představitelské integritě."

"Důležitou součástí libreta je také smysl pro humor, který se odráží v některých výrocích jako "Appka ti žehnej", "Každý muž je tak trochu Homer Simpson" nebo "Opravte si kávovar!"

"Zaprodanec Františka Chaloupky není návodem na to, jak žít či nežít. Není ani operou o někom, kdo má pro vás důležitou zprávu. Je to hra."

V Ostravě v těchto dnech vrcholí Dny nové opery. 27. června se odehrála v **ostravském Divadle Antonína Dvořáka** světová premiéra opery Zaprodanec českého skladatele Františka Chaloupky. Dílo vzniklo na motivy myšlenek Jana Ámose Komenského a režie se ujal uznávaný slovinský režisér Rocc, který je rovněž autorem scénografické koncepce.

Rádo by se řeklo, že opera Zaprodanec je projektem skladatelovy bujné fantazie a imaginace. Jenomže Chaloupkova holistická vize samořízeného systému AMOS (Aircraft Maintenance Operation System), jehož cílem je vytvořit svět, založený na principu spravedlivé hry, je poměrně hodně aktuální. Autor podal k námětu své opery, k níž vytvořil hudbu i libreto, následující vysvětlení: "Systém, ve kterém žijeme, je přímým odrazem naší mysli. Ať už je to excelová tabulka, kalendář, korporát anebo právní, vzdělávací, filozofický či politický systém. Protože naše mysl není dokonalá, ani tyto systémy nejsou bez chyb. Navykli jsme si na tak vysokou míru organizace a diverzitu systémů, které nás obklopují, až máme někdy pocit, že jsme si tím uzavřeli cestu k tak důležité kvalitě lidského života – pocitu svobody." Zřejmě proto má dílo i podtitul opera o organizaci.

Slovinský režisér Rocc dovedl myšlenkové postuláty Chaloupkovy opery k působivé vizuální a představitelské integritě. Divák je bezprostředně vtažen do světa, který se vzdáleně podobá dystopickému románu. Všudypřítomný znak AMOSE je pro civilizaci mantrou, komunikace je vypreparovaná na hesla a slogany. Opera se ponejvíce odehrává na palubě letadla a v prostředí aerolinek. Rocc vytvořil důsledný obraz společnosti, která se chová podle určitých pravidel. Jeho citlivá režie také dokázala pomocí gestických a mimických prostředků vyjádřit modifikace psychických procesů, když systém selže nebo se ukáže jako nedokonalý.

Chaloupka ve svém díle předložil nový společenský řád, ale vyhnul se pokusu o mesiášství. Důležitou linkou opery je ironie a skeptické zpochybňování systému a hypotetických jistot: Jeho Homo volans, bytost létající, který žije v neustálém pohybu na trase aerolinek, je svým způsobem úsměvnou i politováníhodnou metaforou člověka, který se neustále honí za byznysem, štěstím, obecným blahem a čímkoli dalším, co jej vrhá do vnitřní nesvobody. Je metaforou člověka, jehož fetišem jsou výprodeje, aniž by si byl vědom rizika výprodeje duší.

Skladatel se inspiroval tezemi Jana Ámose Komenského, ale nezůstal pouze u jednoho myslitele. V opeře volně cirkulují také myšlenky Buddhy, Krista, Aristotela, Gándhího a dalších osobností. Důležitou součástí libreta je také smysl pro humor, který se odráží v některých výrocích jako " Appka ti žehnej ", " Každý muž je tak trochu Homer Simpson " nebo " Opravte si kávovar! " Problematickým aspektem je tempo vyprávění Chaloupkovy opery, které je velmi povolné. Souvisí to zřejmě s rezignací na výraznější naraci. Příběh pilota Johna, jeho ženy a jejich dcery Grety nemá ambice zaujmout osobními dramaty. V integrovaném světě podle pravidel AMOSE jsou turbulence předem vyloučeny, přesto se ke konci stane něco, co vyvolá doslova šok. Jeden systém je nahrazen druhým a život pokračuje dál.

Dílo je víceméně vědomou rezignací na tradiční model narativní opery, která přináší vzrušující příběh, dramatické dějové zvraty a kolize na pozadí dialogických promluv a proměnlivých situací. Jeho dílo je podobenství, koncipované spíše jako monolitní model zhotovený z jednoho materiálu. Hudba vyrůstá z ostinátních melodicko-harmonických schémat, které se mnohokrát opakují a v čase mění jen nepatrně. V podstatě kadenční harmonie se často realizuje pomocí základních funkcí subdominanty a tóniky s využitím tvrdě velkých septakordů. Chaloupka v podstatě pracuje s postupy hudebního minimalismu, které ozvláštňuje aleatorními, rockovými i meditativními prvky. Jeho hudba se může jevit jako triviální a zdlouhavá, ale ve skutečnosti přesně odpovídá zvolenému stylu operního diskurzu. Je z ní slyšet velmi rozsáhlá posluchačská zkušenost, intuitivní invence a radost z kreativity. Úvahu si ovšem zaslouží celková délka opery, která místy působí skutečně rozvláčně. Je otázkou, jestli by případné krácení repetitivních struktur neznamenovalo také ztrátu určité sugesce. Nejsilnější částí díla je velkolepá sborová pasáž v závěru, která probíhá různými tóninami s jasnou aluzí na dílo německého "Bacha 20. století" Paula Hindemitha

Vynikající výkon podal ostravský sbor Canticum Ostrava vedený Jurijem Galatenkem. Skvělá byla i Markéta Drabina Schaffartzik, která náročný pěvecký part zvládla obdivuhodně a dokázala svou postavu vybavit zajímavou psychologíí. Výborný byl i pilot Felixe Heusera a další protagonisté jako Zuzana Smrčová a Martin Javorský. Orchester Ostravská banda pod vedením Bruna Ferrandise zahrál rovněž přesvědčivě. Řekl bych, že se podařilo vyjádřit to, co si Chaloupka předsevzal: implementovat prvek náhody do zřetelně vytvarované hudby, což přineslo dílu osvěžující nádech. Kostýmy jsou dílem Borjana Litovského a živé kamerové vstupy měl na starosti Tomáš Hlaváček. Rozhodně jde o operu, kterou bych s chutí zhlédl znovu.

Zaprodanec Františka Chaloupky není návodem na to, jak žít či nežít. Není ani operou o někom, kdo pro vás má důležitou zprávu. Je to komedie s letnými prvky dramatu, jak sám skladatel nazval: dramédie. Svůj život můžeme ztvárnit různými způsoby. Chaloupka bere existenci jako hru. Pohrává si se slovy a významy, svobodně se prochází nebo spíš levituje nad světem a z velké, místy možná až příliš vzdálené perspektivy hledá pevný bod, aby vzápětí zjistil, že žádný neexistuje.

Appka ti žehnej! Nová opera Františka Chaloupky slaví impozantní úspěch

sobota, 29. červen 2024 12:54 [Milan Bátor](#)

[Facebook](#) [Twitter](#)

„Slovinský režisér Rocc dovedl myšlenkové postuláty Chaloupkovy opery k působivé vizuální a představitelské integritě.“

„Důležitou součástí libreta je také smysl pro humor.“

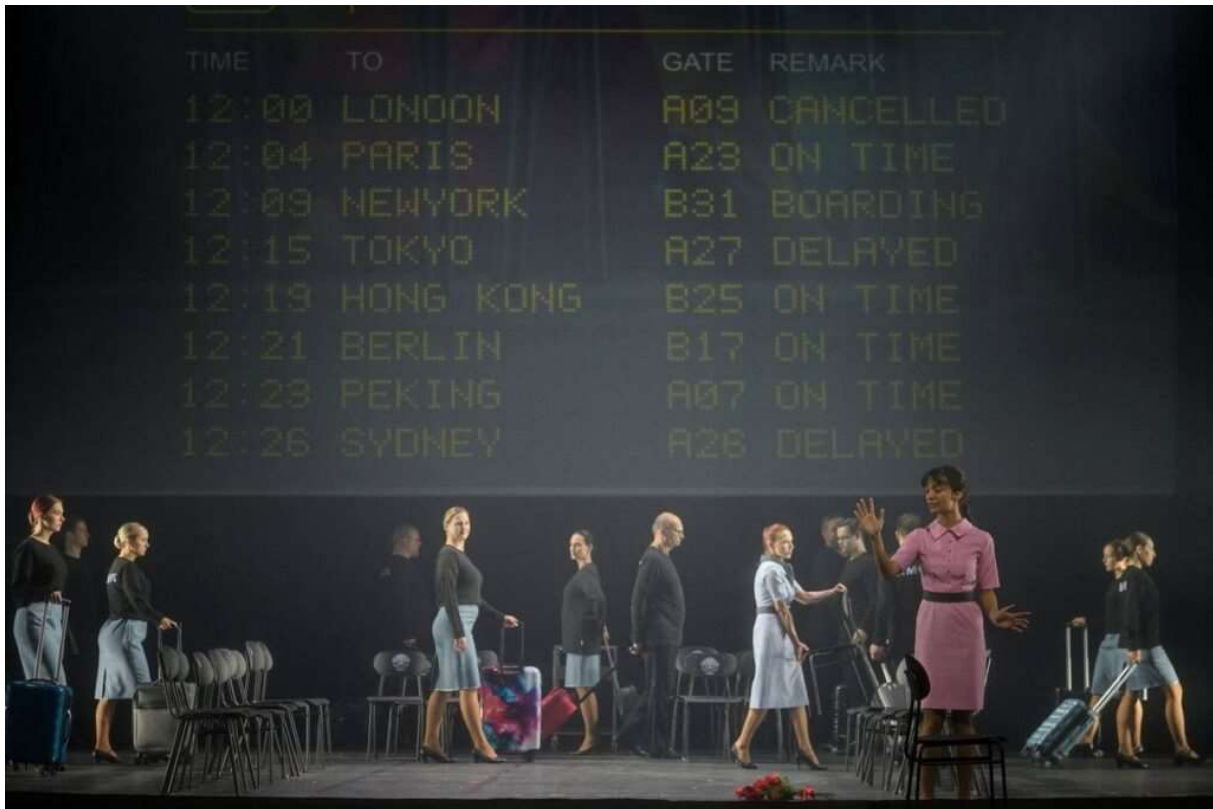
„Zaprodanec Františka Chaloupky není návodem na to, jak žít či nežít. Není ani operou o někom, kdo má pro vás důležitou zprávu.“

V Ostravě v těchto dnech vrcholí Dny nové opery. 27. června se odehrála v ostravském Divadle Antonína Dvořáka světová premiéra opery *Zaprodanec* českého skladatele Františka Chaloupky. Dílo vzniklo na motivy myšlenek Jana Ámose Komenského a režie se ujal uznávaný slovinský režisér Rocc, který je rovněž autorem scénografické koncepce.

Rádo by se řeklo, že opera *Zaprodanec* je projektem skladatelovy bujné fantazie a imaginace. Jenomže **Chaloupkova** holistická vize samořízeného systému AMOS (Aircraft Maintenance Operation System), jehož cílem je vytvořit svět, založený na principu spravedlivé hry, je poměrně hodně aktuální. Autor podal k námětu své opery, k níž vytvořil hudbu i libreto,

následující vysvětlení: „*Systém, ve kterém žijeme, je přímým odrazem naší mysli. Ať už je to excelová tabulka, kalendář, korporát anebo právní, vzdělávací, filozofický či politický systém. Protože naše mysl není dokonalá, ani tyto systémy nejsou bez chyb. Navykli jsme si na tak vysokou míru organizace a diverzitu systémů, které nás obklopují, až máme někdy pocit, že jsme si tím uzavřeli cestu k tak důležité kvalitě lidského života – pocitu svobody.*“ Zřejmě proto má dílo i podtitul opera o organizaci.

Slovenský režisér **Rocc** dovedl myšlenkové postuláty Chaloupkovy opery k působivé vizuální a představitelské integritě. Divák je bezprostředně vtažen do světa, který se vzdáleně podobá dystopickému románu. Všudypřítomný znak AMOSe je pro civilizaci mantrou, komunikace je vypreparovaná na hesla a slogany. Opera se ponejvíce odehrává na palubě letadla a v prostředí aerolinek. Rocc vytvořil důsledný obraz společnosti, která se chová podle určitých pravidel. Jeho citlivá režie také dokázala pomocí gestických a mimických prostředků vyjádřit modifikace psychických procesů, když systém selže nebo se ukáže jako nedokonalý.

Chaloupka ve svém díle předložil nový společenský řád, ale vyhnul se pokusu o mesiášství. Důležitou linkou opery je ironie a skeptické zpochybňování systému a hypotetických jistot: Jeho *Homo volans*, bytost létající, který žije v neustálém pohybu na trase aerolinek, je svým způsobem úsměvnou i politováníhodnou metaforou člověka, který se neustále honí za byznysem, štěstím, obecným blahem a čímkoli dalším, co jej vrhá do vnitřní nesvobody. Je metaforou člověka, jehož fetišem jsou výprodeje, aniž by si byl vědom rizika výprodeje duší.

Skladatel se inspiroval tezemi **Jana Ámose Komenského**, ale nezůstal pouze u jednoho myslitele. V opeře volně cirkulují také myšlenky Buddhy, Krista, Aristotela, Gándhího a dalších osobností. Důležitou součástí libreta je také smysl pro humor, který se odráží v některých výrocích jako „*Appka ti žehnej*“, „*Každý muž je tak trochu Homer Simpson*“ nebo „*Opravte si kávovar!*“ Problematickým aspektem je tempo vyprávění Chaloupkovy opery, které je velmi povlovné. Souvisí to zřejmě s rezignací na výraznější naraci. Příběh pilota Johna, jeho ženy a jejich dcery Greta nemá ambice zaujmout osobními dramaty. V integrovaném světě podle pravidel AMOSe jsou turbulence předem vyloučeny, přesto se ke konci stane něco, co vyvolá doslova šok. Jeden systém je nahrazen druhým a život pokračuje dál.

Dílo je víceméně vědomou rezignací na tradiční model narativní opery, která přináší vzrušující příběh, dramatické dějové zvraty a kolize na pozadí dialogických promluv a proměnlivých situací. Jeho dílo je podobenství, koncipované spíše jako monolitní model zhotovený z jednoho materiálu. Hudba vyrůstá z ostinátních melodicko-harmonických schémat, které se mnohokrát opakují a v čase mění jen nepatrně. V podstatě modální harmonie se často realizuje pomocí základních funkcí subdominanty a tóniky s využitím tvrdě velkých septakordů. Chaloupka v zásadě pracuje s postupy hudebního minimalismu, které ozvláštňuje aleatorními, rockovými i meditativními prvky. Jeho hudba se může jevit jako triviální a zdlouhavá, ale ve skutečnosti přesně odpovídá zvolenému stylu operního diskurzu. Je z ní slyšet velmi rozsáhlá posluchačská zkušenost, intuitivní invence a radost z kreativity. Úvahu si ovšem zaslouží celková délka opery, která místy působí skutečně rozvláčně. Je otázkou, jestli by případné krácení repetitivních struktur neznamenal také ztrátu určité sugesce. Nejsilnější částí díla je velkolepá sborová pasáž v závěru, která probíhá různými tóninami s jasnou aluzí na dílo německého „Bacha 20. století“ **Paula Hindemitha**.

Vynikající výkon podal ostravský sbor **Canticum Ostrava** vedený **Jurijem Galatenkem**. Skvělá byla i **Markéta Drabina Schaffartzik**, která náročný pěvecký part zvládla obdivuhodně a dokázala svou postavu vybavit zajímavou psychologií. Výborný byl i pilot **Felixe Heusera** a další protagonisté jako **Zuzana Smrčová** a **Martin Javorský**. Orchester **Ostravská banda** pod vedením **Bruna Ferrandise** zahrál rovněž přesvědčivě. Řekl bych, že se podařilo vyjádřit to, co si Chaloupka předsevzal: implementovat prvek náhody do zřetelně vytvarované hudby, což přineslo dílu osvěžující nádech. Kostýmy jsou dílem **Borjana Litovského** a živé kamerové vstupy měl na starosti **Tomáš Hlaváček**. Rozhodně jde o operu, kterou bych s chutí zhlédl znovu.

Zaprodanec **Františka Chaloupky** není návodem na to, jak žít či nežít. Není ani operou o někom, kdo pro vás má důležitou zprávu. Je to komedie s letnými prvky dramatu, jak sám skladatel nazval: *dramédie*. Svůj život můžeme ztvárnit různými způsoby. Chaloupka bere existenci jako hru. Pohrává si se slovy a významy, svobodně se prochází nebo spíš levituje nad světem a z velké, místy možná až příliš vzdálené perspektivy hledá pevný bod, aby vzápětí zjistil, že žádný neexistuje.

Foto: Ostravské centrum nové hudby